

Forord

Udbudsreglerne er komplicerede og vanskeligt tilgængelige for de fleste. DANSKE ARK og FRI oplever ofte, at tilbudsgivere og offentlige udbydere ikke kender reglerne eller misforstår reglerne

De to organisationer har derfor sat en lille gruppe af udbudspraktikere sammen for at besvare nogle af de mange spørgsmål, som organisationerne modtager om udbud. Resultatet er denne pjece ”Gode råd om udbud”. Pjecen har samtidig til formål at medvirke til at undgå fejl, samt metoder, som har vist sig at være uhensigtsmæssige.

De gode råd omfatter udbud af byggeri i bred forstand, hvilket vil sige, at såvel entreprenørudbud herunder totalentrepriseudbud som rådgiverudbud og projektkonkurrencer er omfattet. Der er således taget højde for reglerne i ”Tilbudsloven” (lov om indhentning af tilbud inden for bygge- og anlægssektoren), reglerne i ”Udbudsdirektivet” (Rådets direktiv nr. 2004/18/EF af 31. marts 2004 om samordning af fremgangsmåderne ved indgåelse af tjenesteydelseskontrakter og offentlige bygge- og anlægskontrakter) og Forsyningsvirksomhedsdirektivet (Rådets direktiv nr. 2004/17/EF). I pjecen er ordregiver konsekvent omtalt som ”bygherren”, ”dage” skal forstås som kalenderdage, og når reglerne er ens for Udbudsdirektivet og Forsyningsvirksomhedsdirektivet skrives de under ét som ”direktiverne”.

Det skal pointeres, at der ikke er tale om en lærebog, men alene en summarisk gennemgang af de mange konkrete problemstillinger, som organisationerne oplever, volder aktørerne vanskeligheder til daglig. Af hensyn til omfanget af nærværende pjece er specifikke problematikker omkring OPP og Partnering m.fl. udeladt. Oplysninger herom vil bl.a. kunne findes på Konkurrence – og Forbrugerstyrelsens udbudsportal <http://www.udbudsportalen.dk/Ret-og-regler/Juridiske-artikler>

Arbejdsgruppen består af; Niels Chr. Toppenberg, Bascon; Ralf Bo Petersen, Hifab; Niels Anker Jørgensen, Emcon; Bo Tarp, Vejdirektoratet; Helen Kristensen, Rambøll; Jan Sander Fredriksen, PLH arkitekter; Preben Dahl, DANSKE ARK; Klaus Vang, ALECTIA og Ulla Sassarsson, FRI.

”Gode råd om Udbud” indledes med en overordnet gennemgang af de forskellige udbudsformer. De næste kapitler tager udgangspunkt i konkrete problemstillinger, hvor de gældende regler kort beskrives. Hvor det er relevant anføres anbefalinger i kursiv. Notatet fremstår efter det indledende afsnit om udbudsformerne som en skematisk gennemgang af de enkelte faser i et udbud. Denne opbygning skulle gerne lette overskueligheden og brugbarheden af pjecen på trods af emnernes kompleksitet.

Pjecen er tænkt som et dynamisk dokument, der vil blive lagt på DANSKE ARK’s, Bygherreforeningens og FRI’s hjemmeside. Pjecen vil løbende blive opdateret.

Indhold

Indledende overvejelser i forbindelse med udbud	4	Vederlag i forbindelse med tilbud m.m.	23
Skal opgaven i udbud?	4	Sidste frist for spørgsmål	24
Tærskelværdien?	4	Oplysninger om nationale og regionale forpligtelser	24
Tærskelværdier frem til den 31/12 2011	5	2-kuverts-system og anonymitet	25
Udbudsregler -Generelle principper	5	Digitalt byggeri	25
Annonceringspligt i forhold til udbud af rådgivningsydelser under tærskelværdien	5	Bedømmelseskomiteen i projekter/ konkurrencer	25
Hvilken type udbud/kontrakt?	6	Underretning	26
Offentligt udbud	6	Begrundelsespligt	26
Begrænset udbud	7	Klage over Prækvalifikation	26
Konkurrencepræget dialog	8	Standstill periode	27
Udbud efter forhandling	9	Klage over tildelingen	27
Rammeaftaler	10	Anke	27
Underhåndsbud	12	Tilbudsgrundlaget/Udbudsmaterialet	28
Udbud efter forhandling uden forudgående udbudsbekendtgørelse	12	Ydelsesbeskrivelser	28
Delydelser	12	ABR 89 og AB 92 / ABT93 - generelt	28
Udbud efter et kvalifikationssystem	13	Omprojekteringsklausul	28
Omvendt licitation	13	Dagbodskrav og pønalbod/bonus	29
Projektkonkurrence	14	Sikkerhedsstillelse	30
Totalentreprenør-konkurrence	15	Forsikring	31
Alternative tilbud	16	Ansvarsbegrænsning	32
Sideordnede tilbud	17	Efter tilbudsafgivelsen	33
Rabattilbud	17	Åbning af tilbud	33
Diverse tidsfrister i forbindelse med afgivelse af tilbud	18	Evalueringsmodeller	33
Vejledende forhåndsmeddelelse	19	Underretning og begrundelsespligt	34
Vedståelsesfrist	19	Annulation af tilbud	35
Rådgiverinhabilitet	19	Regler/links	36
Udvælgelseskriterier	20	Vejledning	37
Hvordan kommer man ned på det forudsatte antal rådgivere?	21		
Tildelingskriterier	21		
Fabrikater	22		

Indledende overvejelser i forbindelse med udbud

Skal opgaven i udbud?

Offentlige og private bygherrer samt udbydere, der modtager offentlig støtte, skal ved indkøb af såvel tjenesteydelser som bygge- og anlægsopgaver over tærskelværdierne følge Udbudsdirektivet eller Forsyningsvirksomhedsdirektivet. Forsyningsvirksomhedsdirektivet anvendes kun i de tilfælde, hvor ordregiver har status som en forsyningsvirksomhed¹⁾.

Ved indkøb under tærskelværdien skal Tilbudslovens regler følges.

Hvis indkøb af bygge- og anlægsopgaver er under tærskelværdien, skal udbud ske i henhold til Tilbudsloven.

Hvis indkøbet af varer eller tjenesteydelser er under tærskelværdien, men overstiger 500.000 kr. skal indkøbet annonceres i henhold til Tilbudslovens § 15 (se punkt om annonceringspligten).

Tærskelværdien?

Vurderingen af hvorvidt en opgave overskrider tærskelværdierne skal ske efter bedste saglige skøn og i form af en reel vurdering, som efterfølgende kan dokumenteres. I beregningen skal medtages samtlige ydelser inden for enten entreprisen eller rådgivningen d.v.s. inklusive bygherreleverancer, delydelser og tillagt f.eks. præmier eller betaling for at deltage i konkurrencen/udbuddet og f.eks. optioner m.m.

Hvis en del af indkøbet sker via en rammeaftale i en central indkøbsorganisation som f.eks. SKI (Statens og Kommunernes Indkøbs Service), skal den fulde ydelse medregnes i tærskelværdien. Dvs. at bygherren ikke kan undlade at medregne f.eks. ingeniørydelsen ved beregning af tærskelværdien for tjenesteydelser på et projekt, selv om bygherren kun ønsker at købe arkitektydelsen, fordi ingeniørydelsen er indkøbt via SKI.

Ved tidsbegrænsede opgaver under 4 år, medregnes den samlede værdi for hele kontraktperioden. Hvis opgaven er tidsbegrænset eller længere end 4 år, beregnes værdien af den månedlige værdi x 48 (4 år).

1) Såvel offentlige som private virksomheder kan være ordregivere omfattet af Forsyningsvirksomhedsdirektivet, såfremt de er beskæftiget med nærmere angivne aktiviteter inden for vand- og energiforsyning samt transport og telekommunikation.

Tærskelværdier
gældende indtil 31/12 2013

Tærskelværdien for hvornår en opgave skal udbydes efter direktiverne er:

BYGHERRER	Tjenesteydelser	Bygge- og anlæg
Statslige bygherrer	Mere end 968.383 kr.	Mere end 37.245.500 kr.
Andre offentlige bygherrer	Mere end 1.489.820 kr.	Mere end 37.245.500 kr.
Forsyningsvirksomheder	Mere end 2.979.640 kr.	Mere end 37.245.500 kr.

Tærskelværdierne er eksklusive moms og justeres hvert andet år.

Se i øvrigt Konkurrence og forbrugerstyrelsens hjemmeside www.kfst.dk

Udbudsregler- Generelle principper

EU-udbudsreglernes grundlæggende principper i henhold til EF-traktaten om, at forbud mod diskrimination og forskelsbehandling gælder i alle udbudssager - også dem, der er under tærskelværdien.

Annonceringspligt i forhold til udbud af rådgivningsydelser under tærskelværdien

Hvis rådgivningsydelser er **under tærskelværdien**, men overstiger 500.000 kr., skal udbuddet annonceres, medmindre det er undtaget fra udbudspligten i henhold til direktivet, det vil sige, at f.eks. delydelser og aftaler i henhold til rammeaftaler ikke skal annonceres.

Annoncering medfører ikke nogen pligt til at overholde direktivernes regler. Annoncering kan ske i pressen eller i et elektronisk medie f.eks. på bygherrens egen hjemmeside. Annoncen skal indeholde oplysninger om:

- Beskrivelse af opgaven
- Kontaktoplysninger
- Frist
- Adresse og
- Kriterier

Bygherren kan ved annoncering selv vælge tildelingskriteriet, som altså ikke behøver at være "laveste pris" eller "økonomisk mest fordelagtige tilbud", men bygherren skal være opmærksom på, at udvælgelsen skal ske på objektive, saglige og ikke diskriminerende principper. Bygherren skal også sørge for at tilbudsgiverne ikke forskelsbehandles. Der bør vælges målbare kriterier, som ikke er ude af proportionalitet med formålet og opgavens løsning og som kan danne grundlag for en prøvelse af, at tildelingen har fundet sted på et objektive grundlag.

Se i øvrigt Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning "Annonceringspligt - Hvad så nu?"

Gode råd

Selv om der ikke stilles mange formelle krav, skal de grundlæggende principper (se ovenfor) forsat efterleves. Husk at alle har interesse i, at opgaven er tilstrækkeligt klart afgrænset, så tilbudsgiverne kan give pris på et sammenligneligt grundlag. Husk at dokumentere forløbet.

Hvilken type udbud/ kontrakt?

Bygherren har altid mulighed for at vælge mellem et offentligt- eller begrænset udbud.

Rammeaftaler er en kontraktform, der er en mulighed i såvel direktiverne som i Tilbudsloven.

Projektkonkurrence kan kun anvendes ved tjenesteydelser og bliver inden for byggeri typisk anvendt i forbindelse med totalrådgivning og arkitektkonkurrencer. Der er kun regler herom i direktiverne.

Efter Udbudsdirektivet kan bygherren undtagelsesvist gennemføre udbud efter forhandling og benytte konkurrencepræget dialog, se Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning til Udbudsdirektivet.

Efter Tilbudsloven er der mulighed for at forhandle og under nogle særlige forudsætninger, er der adgang til at indhente underhåndsbud, se Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens "Vejledning til Tilbudsloven".

Hvis bygherren er omfattet af Forsyningsvirksomhedsdirektivet er udbud efter forhandling sædvanligt. I Forsyningsvirksomhedsdirektivet er der også mulighed for at oprette et kvalifikationssystem.

Gode råd

Opgavens kompleksitet bør indgå i overvejelserne om, hvilken fremgangsmåde man skal vælge, når det er direktiverne, der skal anvendes:

Standardiserede opgaver	Komplekse opgaver
Offentligt udbud	Begrænset udbud
Begrænset udbud	
Udbud efter forhandling i forbindelse med supplerende arbejder	Udbud efter forhandling
Rammeaftaler	
Projektkonkurrence	Projektkonkurrence
	Konkurrencepræget dialog

Offentligt udbud

Offentligt udbud er en mulighed, både når direktiverne og Tilbudsloven anvendes.

Ved det offentlige udbud kan alle interesserede anmode om udbudsbetingelserne og afgive tilbud på opgaven inden en nærmere angivet frist.

Bygherren har pligt til at sende udbudsbetingelserne og eventuelle supplerende dokumenter til de interesserede virksomheder. Bygherren kan ikke frasortere tilbudsgivere, som opfylder minimumsbetingelserne.

Udbudsformen ”offentligt udbud” er ikke udtrykkeligt delt op i to faser - en prækvalifikationsfase og en tilbudsfasen. Uanset dette skal bygherren altid først vurdere, hvorvidt de bydende opfylder de fastsatte krav til økonomisk, finansiel og teknisk formåen, samt de fastsatte mindstekrav. Når bygherren har bedømt de bydendes kvalifikationer efter reglerne om kvalitativ udvælgelse, skal bygherren foretage en evaluering af de modtagne tilbud, der er vurderet egnede. Denne evaluering skal ske på baggrund af de fastsatte tildelingskriterier.

Når **direktiverne** skal benyttes er det altid nødvendigt at annoncere udbudet i Supplement til Den Europæiske Unions Tidende (EUT S). Heri opfordres til at give tilbud. Annoncering sker ved anvendelse af standardformularer, der findes på eNotices <http://simap.europa.eu/enotice/changeLanguage.do?language=da>

Når Tilbudsloven anvendes kan der annonceres i et trykt eller elektronisk medie

Gode råd

Offentligt udbud kan typisk anvendes, hvor projektet er præcist beskrevet og udbydes som ren priskonkurrence, eller i forbindelse med konkurrencer med et idémæssigt indhold, hvor man ønsker et bredt beslutningsgrundlag.

Tidsforbruget er en væsentlig faktor for bygherre og tilbudsgiver, og det bør indgå i overvejelserne, at offentlige udbud kan være ganske ressourcekrævende, idet bygherren er forpligtet til at gennemgå egnetheden af alle tilbud.

Begrænset udbud

Ved begrænset udbud deles udbudsproceduren i to faser. (Se om tidsfrister senere). Først sammensættes en gruppe af f.eks. fem tilbudsgivere, som kan deltage i konkurrencen, dernæst bedømmes deres tilbud.

I henhold til **Tilbudsloven** kan udvælgelsen ske ved direkte henvendelse til konkrete firmaer med enkelte begrænsninger. Men udvælgelsen kan også ske ved at gennemføre en prækvalifikationsrunde, hvorved et bestemt antal tilbudsgivere vælges. Der er ingen regel om antal tilbudsgivere i Tilbudsloven.

Antallet af tilbudsgivere skal være tilstrækkeligt til, at der er konkurrence om opgaven. Krav til antal af bydende varierer alt efter typen af udbud, dog skal der være tilstrækkeligt med tilbudsgivere til at sikre konkurrence.

Når **direktiverne** skal benyttes, er det altid nødvendigt at gennemføre en prækvalifikation ved annoncering i Supplement til Den Europæiske Unions Tidende (EUT S). Heri anmoder bygherren potentielle tilbudsgivere om at melde sig som interesserede. Annoncering sker ved anvendelse af standardformularer der findes på eNotices <http://simap.europa.eu/enotice/changeLanguage.do?language=da>

G O D E R Å D O M U D B U D

I henhold til **Udbudsdirektivet** skal der ved begrænset udbud minimum prækvalificeres fem og ved konkurrencepræget dialog minimum tre jf. art. 44.

Forsyningsvirksomhedsdirektivet fastsætter ikke noget minimum antal af prækvalificerede, men da der skal sikres en tilstrækkelig konkurrence, bør der næppe vælges færre end tre.

Bygherren skal i udbudsbekendtgørelsen/annoncen bl.a. oplyse følgende:

- Tildelingskriteriet
- Udvælgelseskriterier
- Antal tilbudsgivere
- Frist for ansøgning om prækvalifikation

Gode råd

Der anmodes ofte om meget - og af og til overflødigt materiale i forbindelse med prækvalifikationen. For at undgå dette, bør bygherren gøre sig klart, hvad materialet skal bruges til og om muligt oplyse formålet hermed i annoncen.

Omvendt skal tilbudsgiverne være omhyggelige med at fremsende det materiale, der bliver bedt om, da det ellers kan medføre kassation.

Bygherren skal udtrykke sig så præcist, at der ikke kan være tvivl om, hvor mange tilbudsgivere, der påtænkes prækvalificeret. I modsat fald må bygherren acceptere, at samtlige ansøgere, der objektivt opfylder betingelserne herfor, inviteres til at afgive tilbud.

Bygherren skal sikre, at der er tilstrækkelig konkurrence, men det anbefales, at man ikke prækvalificerer flere end de fem, der anføres som minimum i Udbudsdirektivets art. 44 stk. 3. Årsagen er, at deltagelse i udbud er omkostningstungt, hvorfor incitamentet i form af en rimelig chance for at vinde samt en samfundsøkonomisk betragtning taler for at begrænse antallet af tilbudsgivere.

Hvis der er flere egnede ansøgere end bygherren har forudsat i annoncen, skal bygherren kunne begrunde, hvordan han kommer ned på det ønskede antal. Bygherren skal derfor vælge nogle udvælgelseskriterier, som er egnede til dette formål, og som fremgår af udbudsbekendtgørelsen/annoncen. Det kan for eksempel være et mix af små og store virksomheder med henblik på at opnå bedre konkurrence.

Konkurrencepræget dialog

Konkurrencepræget dialog er en ny udbudsform i Udbudsdirektivet, der mest af alt kan beskrives som en hybrid mellem et begrænset udbud og udbud efter forhandling. Denne udbudsform kan kun benyttes ved særligt komplekse opgaver, hvilket skal ske ud fra en konkret vurdering af opgaven jf. Udbudsdirektivets betragtning 31. Konkurrencepræget dialog kan f.eks. anvendes ved udbud af opgaver, der skal løses i OPP eller lignende. Bygherren opnår en stor frihed ved denne type udbud, idet han får adgang til at drøfte løsningsmodeller med hver enkelt af tilbudsgiverne inden selve tilbudsafgivelsen.

I en udbudsbekendtgørelse beskrives bygherrens behov og krav evt. suppleret med et beskrivende dokument, der uddyber opgaven. Tildelingskriteriet er altid økonomisk mest fordelagtige tilbud.

Næste fase er en prækvalifikation. Underkriterierne under tildelingskriteriet ”økonomisk mest fordelagtige tilbud” skal fremgå senest i det foreløbige udbudsmateriale, der danner grundlag for dialogen. Der skal minimum udvælges tre tilbudsgivere. Herefter gennemføres en dialogfase. Under dialogfasen drøfter bygherren løsningen af den udbudte opgave med de bydende.

I løbet af dialogfasen kan tilbudsgivere blive udskilt fra det videre forløb. Dialogfasen munder ud i fastlæggelse af de endelige udbudsvilkår. Forløbet ender med, at der indhentes tilbud på den nu definerede opgave hos de tilbageværende tilbudsgivere som et begrænset udbud med de oprindeligt fastsatte kriterier til brug for tildelingen

Efter aflevering af tilbud er det kun muligt at afklare, præcisere og tilpasse tilbuddet, som ved andre udbudsformer og på grundlag af de oprindelige underkriterier til tildelingskriteriet økonomisk mest fordelagtige tilbud.

Gode råd

Under dialogfasen bør bygherre under hensyntagen til de store omkostninger, der er forbundet med denne form for udbud, tilrettelægge udbudsproceduren i flere på hinanden følgende faser, så antallet af tilbud, som stadig drøftes og forhandles, gradvis begrænses på grundlag af forud meddelte tildelingskriterier.

Alle de bydende bør honoreres for hver runde af dialogen, som de deltager i, se punktet ”vederlag i forbindelse med tilbud”.

Bygherren må ikke over for andre deltagere afsløre løsninger, som en anden deltager, har foreslået eller andre fortrolige oplysninger, som en deltager i dialogen har meddelt, uden dennes samtykke. Såfremt bygherre fra udbuddets start tilkendegiver at ville benytte tilbudsgivernes idéer, skal bygherre fastsætte en økonomisk kompensation i form af en betaling, der bør stå i rimeligt forhold til den afgivelse af ophavsretten, som finder sted. Bygherren vil på denne måde få optimalt input til løsning af opgaven og vil kunne fastlægge et ensartet udbudsgrundlag til den endelige tilbudsafgivelse, hvilket vil være en fordel for bygherren.

Udbud efter forhandling

I **Tilbudsloven** er der mulighed for at forhandle med tilbudsgiverne, medmindre man har tilkendegivet ikke at ville benytte forhandling. Hvis tilbudskriteriet er laveste pris, kan der kun forhandles med den lavestbydende jf. § 10. Ved økonomisk mest fordelagtige tilbud kan der forhandles med de tre mest fordelagtige eller færre jf. § 11. Senest ved forhandlingernes begyndelse skal tilbudsgiverne oplyses om, hvordan forhandlingen vil foregå.

I **Udbudsdirektivet** er udbud efter forhandling en undtagelse, der kun kan gennemføres under nogle særlige forudsætninger jf. art. 30 og 31, bl.a. i

forbindelse med projektkonkurrencer og i forbindelse med supplerende arbejder.

Efter **Forsyningsvirksomhedsdirektivet** kan bygherren frit vælge denne udbudsform jf. art. 47 m.fl.

Gode Råd

Det anbefales, at bygherren fastlægger et udskillelsesløb, der tager højde for opgavens omfang og karakter, således at hverken tilbudsgiverne eller bygherren bruger unødigt tid på at forhandle uinteressante tilbud.

Rammeaftaler

Hvis bygherren skal have udført arbejder af samme karakter i en given periode, kan en rammeaftale være en mulighed. En rammeaftale er en overordnet aftale, der indgås mellem en eller flere virksomheder og ordregivende myndigheder. Rammeaftalen kan som hovedregel kun anvendes af de oprindelige parter og løber som hovedregel i maksimalt fire år. Formålet er at fastsætte vilkårene for de enkelte kontrakter, der skal indgås under rammeaftalen i dennes løbetid. Hvis rammeaftalen har været sendt i EU-udbud, kan de konkrete aftaler indgås uden udbud, selv om de overskrider tærskelværdierne.

Bygherren er ikke forpligtet til at benytte den indgåede aftale, hvorimod rådgiveren og/eller entreprenøren er forpligtet til at levere ydelserne på de fastsatte vilkår, såfremt bygherren måtte ønske at gøre brug af aftalen. Der er altså tale om et stående tilbud. Hvis bygherren ønsker at entrere med andre om opgaver omfattet af rammeaftalen, skal opgaven i fornyet udbud efter reglerne, se skema side 5.

I **Tilbudsloven** er der kun mulighed for at indgå én rammeaftale, og vilkårene skal i så tilfælde være fastsat i rammeaftalen, men tilbuddet kan om nødvendigt kompletteres og den konkrete kontrakt skal ligge inden for aftalen – både for så vidt angår varerne/ydelserne som mængden, dvs. der skal foretages simpel bestilling.

I henhold til **direktiverne** er det muligt at udbyde flere parallelle rammeaftaler. I så fald skal der indgås minimum tre.

Hvor der er tale om flere parallelle rammeaftaler, er der to muligheder ved tildeling af den konkrete opgave:

- Alle vilkår er afklaret i rammeaftalen, således at bygherre objektivt kan fastslå hvem, der er den mest fordelagtige.
- Alle vilkår er ikke fastlagt, så det er nødvendigt at tilføje/præcisere vilkår. Det skal i så tilfælde gennemføres som en fornyet konkurrence ”mini-udbud” mellem samtlige de firmaer, der er indgået parallelle rammeaftaler med.

Genåbningen af konkurrencen vedrører de vilkår, det er nødvendigt at præcisere. Ved udbud af den konkrete rådgivningsydelse, kan det for eksempel

være nødvendigt at beskrive de konkrete lokaler før vedligeholdelsesbehovet kan danne grundlag for udbuddet.

Bygherren skal allerede i rammeaftalen have skrevet, hvorledes den konkrete kontrakt tildeles, og kan ikke lade det stå åbent til en efterfølgende beslutning. Tildelingskriterierne for tildelingen af den konkrete opgave skal også være fastlagt i rammeaftalen. Disse kan ikke ændres for så vidt angår vægtning eller indhold.

Hvis bygherren vælger direkte tildeling uden miniudbud, skal det efterfølgende kunne dokumenteres, hvorledes bygherren har udvalgt den bedste til at løse opgaven.

Ved rammeaftaler, som er stillet til rådighed af en central indkøbsorganisation, er der ikke mulighed for at anvende delydelsesreglen, når bygherren alene er tilknyttet rammeaftalen via en abonnementsordning. Det skyldes, at den enkelte bygherre ikke er identificeret i aftalen med en bestemt indkøbsvolumen. Delydelsesreglen kan kun anvendes, hvis bygherre har forpligtet sig til at aftage en konkret mængde på rammeaftalen, dvs. at delydelsesreglen som hovedregel ikke kan anvendes ved køb via f.eks. SKI, se vejledningen: "Offentlige Indkøb af varer og tjenesteydelser" udgivet af Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen og SKI

Gode råd

Bygherren skal overveje, om opgaverne er tilstrækkeligt ensartede. Dvs. hvilken volumen kan opnås? Hvilken indvirkning har rammeaftalen på markedet? Er det af betydning for, at der vil være tilstrækkelige interesser for rammeaftalen, at der garanteres for, at der kan aftages en vis mængde? Hvordan vil markedet reagere på genåbning af konkurrencen?

Fordelen ved rammeaftaler er, at det giver bygherren en hurtigere og mindre ressourcekrævende adgang til at indgå aftaler. Bygherren skal ikke i udbud ved den enkelte opgave, og aftalevilkårene ligger fast. Da der er tale om et stående tilbud fra rammeaftaleindehaverens side, kan bygherren vælge at undlade at benytte rammeaftalen. I så fald skal de sædvanlige udbudsregler følges.

Ulempen ved udbud af rammeaftaler kan være, at bygherre ved indgåelse af de senere aftaler under rammeaftalen er bundet af rammeaftalens indhold samt af de oprindeligt fastsatte tildelingskriterier, som måske ikke er tilstrækkelige eller egnede i forbindelse med den konkrete opgave. Problemet kan være særligt relevant, hvor der er flere rammeaftaleindehavere.

Ved vedligeholdelse og istandsættelse af bygninger, kan det anbefales at indgå flere parallelle rammeaftaler med henblik på at undgå at skulle gennemføre udbud i løbende småsager.

I forbindelse med nybyggeri anbefales det at undlade parallelle rammeaftaler, idet der under alle omstændigheder skal gennemføres et fornyet mini-udbud, når den konkrete opgave skal udbydes. Her vil der være så mange konkrete forhold bl.a. byggegrund, størrelse og typen af byggeriet, at det vil være mere hensigtsmæssigt – også for at overholde principperne om gennemsigtighed - at udbyde opgaven som et selvstændigt udbud.

Underhåndsbud

Tilbudsloven giver for så vidt angår bygge- og anlægsopgaver mulighed for at indhente underhåndsbud, når kontraktsummen er under 3.mio.kr. jf. § 12. Grænsen vedrørende antal og værdi af underhåndstilbud i Tilbudsloven gælder dog ikke for offentligretlige organer. Disse kan altid indhente underhåndsbud, uanset opgavens størrelse. Der er imidlertid den undtagelse, at hvis der ydes offentlig støtte til udførelsen af byggeriet, kan den myndighed, der yder støtten, fastsætte særregler for krav til udbud. jf. bkg. 817 af 23/8 2005. Derfor er for eksempel et almennyttigt boligselskab forpligtet til at gennemføre en licitation, selvom der er tale om et offentligretligt organ.

Tilbudsloven indeholder en generel bagatelgrænse. Det vil sige, at hvis opgaven er under 300.000 kr., kan bygherren nøjes med at kontakte én bydende.

Hvis opgaven er over 3 mio.kr. - også hvis den overskrider grænserne for direktiverne - kan bygherren indhente underhåndsbud på delarbejder under forudsætning af, at de nedenfor angivne værdier ikke overskrides for den enkelte opgave, samt at summen af delarbejder ikke overstiger 20 % af kontraktsummen.

Udbud efter forhandling uden forudgående udbudsbekendtgørelse

I **direktiverne** er der mulighed for at udbyde efter forhandling uden forudgående udbudsbekendtgørelse. Denne udbudsform skal og kan benyttes i særlige situationer, f.eks. hvis der ikke er indkommet egnede tilbud ved projektkonkurrencer eller i tilfælde, hvor der ikke er nogen virksomheder, der har søgt prækvalifikation. I så fald er det en forudsætning, at udbudsbetingelserne ikke ændres væsentligt jf. Forsyningsvirksomhedsdirektivet § 40 og Udbudsdirektivets art. 31.

Delydelser

Udbudsdirektivet giver mulighed for, at bygherrer kan unnlade udbud for så vidt angår mindre dele af en kontrakt, selvom den totale anskaffelse som helhed overstiger tærskelværdien og dermed er udbudspligtig. Hvis betingelserne for at undtage en delkontrakt fra udbud er opfyldt, kan bygherren foretage en direkte kontrakttildeling uden konkurrenceudsættelse efter hverken direktiverne eller Tilbudslovens annonceringspligt.

For at denne mulighed kan benyttes, skal 3 betingelser være opfyldt:

1. Økonomisk grænse:

Grænser for delarbejder:	Bygge- og anlægskontrakter	Tjenesteydelser
Tilbudsloven	500.000 kr.	-
Direktiverne	7.449.100 kr.	545.928 kr.

- Den samlede værdi af samtlige delkontrakter som undtages udbuddet må ikke overstige 20% af den totale værdi af hovedkontrakten.
- Den resterende del af hovedkontrakten udbydes efter Direktiverne eller Tilbudsloven

G O D E R Å D O M U D B U D

Delydelser under direktiverne er ikke omfattet af Tilbudslovens regler.

Delydelsesreglen kan som udgangspunkt ikke benyttes ved rammeaftaler, idet det kræves, at man har et estimat over rammeaftalens værdi for at kunne påse, at 20 % reglen er overholdt. Den betingelse kan kun opfyldes, hvis bygherren forpligter sig til at aftage en bestemt mængde i kontraktperioden f.eks. ved at indgå i en koordinationsaftale under rammeaftalen. Dette er ikke en mulighed for så vidt angår køb af rådgivning under SKI's rammeaftale.

Udbud efter et kvalifikationssystem

Denne udbudsform findes kun i **Forsyningsvirksomhedsdirektivet** jf. art. 53 og som en mulighed i forbindelse med reglerne om annonceringspligten. Et kvalifikationssystem er en liste over egnede leverandører - der træder i stedet for en prækvalifikation. Oprettelsen af kvalifikationssystemet sker i henhold til Forsyningsdirektivet ved, at bygherren indrykker en annonce i Supplement til Den Europæiske Unions Tidende (EUT S), der beskriver formålet med ordningen samt krav til ansøgerne. Herefter kan virksomheder blive ført på listen, hvis forudsætningerne herfor er opfyldt. Bygherren forpligter sig ikke til at anvende systemet. Der er ikke særlige regler for, hvordan bygherren vælger blandt virksomhederne; men reglerne for begrænset udbud og udbud efter forhandling skal overholdes – altså også tidsfristerne. Hvis reglen anvendes som et led i annonceringspligten, er reglerne anderledes uformelle.

Gode råd

Denne udbudsform giver stor frihed, idet bygherren uden videre kan henvende sig direkte til de virksomheder, der står på listen, som han ønsker tilbud fra.

Omvendt licitation

Bygherren kan vælge at udbyde i en omvendt licitation, således at prisen ligger fast. Tilbuddene indeholder, hvilke ydelser bygherren kan få for det fastlagte beløb dvs., at udbuddet sker efter kriteriet økonomisk mest fordelagtige tilbud.

Omvendt licitation kan være hensigtsmæssig ved udbud af almennyttige boligbyggerier, hvor støtten er afhængig af, at den forudsatte kvadratmeterpris overholdes.

Gode råd

Hvis bygherren vælger omvendt licitation, vil bygherren være bundet af den økonomiske ramme, som er fastsat ved udbuddet, og bygherren er derfor afskåret fra at tage et tilbud, der ikke overholder den forudsatte økonomi. Det er derfor vigtigt, at bygherren er meget opmærksom på sit valg af formulering, således at han ikke bliver bundet af maksimum beløbet for den økonomiske ramme, hvor det ikke er hensigten, eller bygherren bliver afskåret fra at tage billigere tilbud end den angivne beløbsgrænse. Endelig kan den angivne beløbsgrænse risikere at blive overskredet i forbindelse med kapitalise-

ring af forbehold, som ellers ville have været helt acceptable for bygherren.

Bygherren kan i stedet for omvendt licitation vælge at udbyde efter en target price, således at prisen er vejledende og ikke endegyldig.

Projektkonkurrence

Hvis man ikke kender sit præcise behov for en tjenesteydelse, eller ønsker bygherren flere forskellige muligheder for opgavens løsning belyst, kan man som bygherre vælge at afholde en projektkonkurrence. Bygherren beskriver sine behov og krav og lader herefter de konkurrerende foreslå løsningen. Reglerne om projektkoncurrence findes i Udbudsdirektivets art. 66-74 og Forsyningsvirksomhedsdirektivets art. 60 til 63.

Projektkoncurrence afholdes enten som en offentlig konkurrence, hvor alle, som overholder eventuelle fastsatte minimumskrav, kan aflevere et forslag eller som en konkurrence med et begrænset antal deltagere.

Ved konkurrence med begrænset antal deltagere skal ordregiver fastsætte klare og ikke-diskriminerende udvælgelseskriterier, og antallet af deltagere skal fastsættes således, at der sikres reel konkurrence.

Ved projektkoncurrence har bygherren mulighed for at invitere deltagerne på forhånd uden prækvalifikation; det gælder også ved konkurrence med begrænset deltagelse. Det skal fremgå af udbudsbekendtgørelsen, såfremt bygherren har valgt at invitere rådgivere på forhånd.

Bygherren skal angive, hvorledes dommerkomiteen vil bedømme forslagene. Man angiver eksempelvis, at forslagene vil blive bedømt ud fra deres arkitektoniske, æstetiske, funktionelle, tekniske og økonomiske løsning ud fra de ønsker og krav, som fremgår af konkurrenceprogrammet. Bygherren er bundet af de krav og behov, som fremgår af konkurrencematerialet/programmet, og kan ikke fravige disse under bedømmelsen.

Det savner mening at bruge tildelingskriteriet ”laveste pris” ved projektkoncurrence, og tildelingskriteriet ”økonomisk mest fordelagtige bud” anvendes normalt ikke ved projektkoncurrence.

Der skal nedsættes en bedømmelseskomite bestående af fysiske personer, og såfremt man i sin udbudsbekendtgørelse har krævet særlige fagkundskaber, skal mindst en tredjedel af dommerkomiteen have de samme fagkundskaber.

Bygherren kan vælge, om der skal udpeges en eller flere vindere af projektkoncurrence. Selve projektkoncurrence er ikke et udbud, der selvstændigt kan resultere i indgåelsen af en kontrakt.

Efter projektkoncurrence afholdelse indgås kontrakten efter udbudsformen ”udbud med forhandling uden forudgående udbudsbekendtgørelse”, jf. Udbudsdirektivets art. 31 nr. 3. Udpeges der flere vindere, skal alle vindere opfordres til at deltage i forhandlingerne. Der stilles ikke noget formelt krav om, at der skal gennemføres en egentlig forhandling, og ofte ser man blot, at der er vedlagt en kontrakt til konkurrencematerialet. Men udpeges flere (vindere), ligger der heri en forudsætning om, at der gennemføres en

forhandling med alle vinderne, således at der kan indgås en kontrakt med en af dem. Adgangen til at indgå kontrakt efter udbudsformen ”udbud med forhandling uden forudgående udbudsbekendtgørelse” forudsætter dog, at bygherren i udbudsbekendtgørelsen har angivet, at bygherren er bundet af bedømmelseskomiteens afgørelse, og at bygherren sammesteds ligeledes har angivet, at han har til hensigt at indgå kontrakt med vinderen eller en af vinderne af konkurrencen.

Efter Udbudsdirektivets art. 74, stk. 3 og 4 skal konkurrenceforslag være anonyme ved aflevering og under bedømmelsen.

Der er ikke krav om anonymitet i den efterfølgende forhandlingsfase.

Gode råd

Ved en konkurrence med et begrænset antal deltagere anbefales det, at udvælgelsen af deltagerne foregår efter principperne for udvælgelse ved et almindeligt begrænset udbud.

Udbudsdirektivet forholder sig ikke til, hvor mange man kan invitere på forhånd til en projektkonkurrence, men ved en konkurrence med et begrænset antal deltagere bør man sikre et passende forhold mellem prækvalificerede og eventuelt inviterede.

HUSK at anonymiteten skal opretholdes også ved digital aflevering af konkurrenceforslagene.

Det anbefales, at man altid anvender eksternt udpegede fagdommere ved projektkoncurrencer. Ved totalrådgivning bør fagdommergruppen altid bestå af både arkitekter og ingeniører.

Dommerkomiteen kan med fordel suppleres af rådgivere til bedømmelseskomiteen, som besidder særlig fagspecifik viden fx inden for jura, diverse beregninger af forslagene, hospitalslogistik osv.

Akademisk Arkitektforening har et konkurrencesekretariat (AA konkurrencer), som kan udpege uafhængige arkitektfagdommere, og FRI udpeger tilsvarende ingeniørfagdommere.

Totalentreprenør-konkurrence

Man hører ofte udtrykket ”totalentreprisekonkurrence”. Men totalentreprisekonkurrencen er ikke en projektkonkurrence, som kun omfatter tjenesteydelser, men er et ganske almindeligt udbud efter reglerne om begrænset eller offentligt udbud i direktiverne eller Tilbudsloven. I udtrykket totalentreprisekonkurrence ligger dog, at man ønsker et vist kvalitativt niveau, som oftest vil forudsætte at der udbydes efter tildelingskriteriet økonomisk mest fordelagtige bud.

Udbuddet sker dels på grundlag af et udbudsmateriale, der beskriver bygherrens krav og ønsker af økonomisk, tidsmæssig og juridisk karakter, dels et program, der er en oversigt over de krav og ønsker, som bygherren stiller til det færdige produkt. Ved totalentreprisekonkurrencen vil det savne mening, at totalentreprenøren giver tilbud på et gennemtegnat projekt.

G O D E R Å D O M U D B U D

Gode råd

Der er ikke noget krav om anonymitet ved totalentreprise, men ved en totalentreprise-konkurrence som ved andre udbud kan ordregiver vælge at kræve, at forslagene skal være anonyme. I så fald bør CV'er ikke indgå i tilbudsmaterialet.

Inden bedømmelsen, kan der ved ikke-anonym aflevering gives de bydende adgang til at forelægge deres projekt.

Ved større og komplicerede opgaver bør der nedsættes et særligt sagkyndigt og uvildigt bedømmelsesudvalg, hvor mindst to af medlemmerne er udpeget af Totalentreprise-udvalget. Ved mindre entrepriser dog kun én. Se i øvrigt "Den lille hvide" om total-entreprise.

Totalentrepriser bør altid udbydes efter ABT 93 uden fravigelser eller tilføjelser, der ændrer den tiltænkte ansvars- og risikofordeling mellem bygherre og entreprenør.

Alternative tilbud

I henhold til **Tilbudsloven** kan bygherren tage alternative tilbud i betragtning, uanset om der udbydes i henhold til "laveste pris" eller "økonomisk mest fordelagtige tilbud". Det kræver dog, at det alternative tilbud ikke afviger fra de mindste krav, der stilles til tilbuddet, samt at bygherren ikke har afskåret sig fra at ville modtage alternative tilbud i udbudsmaterialet.

I henhold til **direktiverne** kan bygherren alene anmode om alternative tilbud, når kriteriet er "økonomisk mest fordelagtige tilbud". Bygherren skal i udbudsbekendtgørelsen tilkendegive, om alternative tilbud tillades.

Forskellen imellem Tilbudsloven og direktiverne er, at i Tilbudsloven skal alternative tilbud vælges fra, og i direktiverne skal bygherren vælge det til i udbudsannoncen.

Det alternative bud skal også i direktiverne opfylde de mindstekrav, som bygherren stiller til tilbuddet. Bygherren bliver derfor nødt til at beslutte, hvad der minimum skal opfyldes i forbindelse med løsning af opgaven. Det kan være både tekniske og juridiske forhold. Det alternative tilbud rangordnes sammen med de øvrige tilbud og vurderes i henhold til tildelingskriteriet, og behandles dermed på samme måde som de tilbud, der er afgivet på det udbudte grundlag.

Gode råd

Bygherre skal huske at angive de mindstekrav, samt de eventuelle specifikke krav, der stilles til udformningen i forbindelse med, at bygherre tillader alternative tilbud. I modsat fald kan der opstå fortolkningstvivil, der kommer udbyder til skade, idet tillades i sidste ende kan blive tvunget til at lade et uegnet alternativt tilbud indgå i evalueringen på lige fod med de egnede tilbud.

Det kan derfor heller ikke anbefales at anmode om alternative tilbud, når der er tale om en ren priskonkurrence, da bygherren kan blive tvunget til at tage stilling til, om det alternative tilbud opfylder minimumskravene. Og i så fald kan bygherren blive tvunget til at skulle antage det alternative tilbud, hvis det er billigst.

Det er vigtigt, at bygherre fra starten gør sig klart, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at indhente alternative tilbud på f.eks. tekniske eller kommercielle betingelser. Hvis bygherren vælger at tillade alternative tilbud, kan det være hensigtsmæssigt at stille krav om, at alternative tilbud kun tages i betragtning, hvis der også bydes på det udbudte grundlag.

Sideordnede tilbud

Bygherren kan vælge at lave sideordnede tilbud. I så fald skal de bydende give pris på flere forskellige løsninger, f.eks. gulvbelægninger. Bygherren skal herefter tage stilling til, hvilket produkt han foretrækker. Herefter findes det bedste tilbud inden for denne løsning ud fra det oprindeligt valgte kriterium ”laveste pris” eller ”økonomisk mest fordelagtige tilbud”.

Gode råd

Bygherren skal være opmærksom på, at alle de bydende skal kunne afgive tilbud på alle løsninger. Man bør endvidere overveje, hvor mange sideordnede tilbud man ønsker at indhente i og med, at bygherren hele tiden skal være opmærksom på udbudsreglernes krav til gennemsigtighed. Det kan derfor ikke tilrådes at indhente sideordnede tilbud på mere end to forskellige produkter.

Hvis man ønsker bud på henholdsvis hoved- og fagentreprise, skal man huske at beskrive i udbudsbetingelserne, at der tillægges et hovedentreprenørsalær, så tilbuddene bliver sammenlignelige.

Økonomisk mest fordelagtige tilbud kan være vanskeligt håndterbart under hensyn til krav om gennemsigtighed.

Rabattilbud

En bygherre kan vælge, at der samtidigt med udbud af forskellige individuelle fagentrepriser indhentes et rabattilbud på flere af fagentrepriserne sammenlagt under forudsætning af, at disse entrepriser udføres af den samme entreprenør.

Det er en forudsætning, at muligheden for at give rabattilbud fremgår i udbudsmaterialet.

Gode råd

Også her er det vigtigt, at bygherren overholder krav om gennemsigtighed. Mange kombinationsmuligheder kan gøre det uigennemskueligt, hvem der er billigst, hvilket giver problemer i forhold til krav om gennemsigtighed.

Diverse tidsfrister i forbindelse med afgivelse af tilbud

Tilbudslovens § 6 stk. 2 foreskriver, at fristen til at anmelde sin interesse for at deltage i et tilbud skal være mindst 15 arbejdsdage (ved prækvalifikation). Ved indbudt licitation efter Tilbudsloven, er der ingen frister.

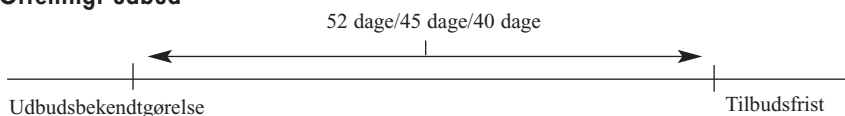
Tilbudsloven kræver alene, at fristen for afgivelse af tilbud skal være rimelig (§ 3 stk.1).

Efter **direktiverne** er fristerne i forbindelse med tilbudsafgivelsen angivet i Udbudsdirektivets art. 38 og Forsyningsvirksomhedsdirektivet art. 45. Fristerne stemmer som udgangspunkt overens.

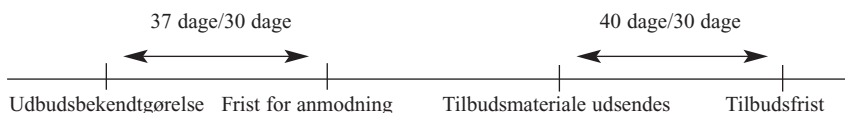
Begge direktiver giver mulighed for at forkorte fristerne. Hvis udbudsbekendtgørelsen udsendes elektronisk, kan fristen forkortes med 7 dage, og hvis alt materialet gøres tilgængeligt på Internettet, kan fristen forkortes med yderligere 5 dage. Den samlede reducerede frist må for så vidt angår begrænsede udbud i henhold til Udbudsdirektivet aldrig være kortere end 22 dage. Forsyningsvirksomhedsdirektivet har en tilsvarende frist på 10 dage²⁾. Der henvises endvidere til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning.

Tilbudsfristen i.h.t. Udbudsdirektivet

Offentligt udbud

Begrænset udbud

2) Forsyningsvirksomhedsdirektivet giver mulighed for at aftale afleveringsfrist med samtlige tilbudsgiverne. Hvis der ikke kan opnås enighed kan fristen for aflevering af tilbud afkortes til 24 dage, men afleveringsfristen må uanset, at der gøres brug af de andre afkortningsmuligheder aldrig være under 10 dage.

Vejledende forhåndsmeddelelse I henhold til **direktiverne** kan en offentlig myndighed, som i EU-Tidende har bekendtgjort sit behov for bestemte typer anskaffelser i det kommende regnskabsår under udbudsrunden afkorte tidsfristerne.

For så vidt angår Forsyningsvirksomhedsdirektivet kan offentliggørelse af en periodisk vejledende bekendtgørelse endvidere erstatte et efterfølgende udbud. Dette stiller dog særlige krav til forhåndsmeddelelsens indhold.

Gode råd

Bygherren bør undgå at fastsætte tidsfrister, som er urimeligt korte, selv om de ikke direkte overtræder direktivernes tidsfrister. Bygherren bør ligeledes undgå, at der inden fristen for aflevering af tilbud falder helligdage såsom jul og påske, eller at konkurrencer afholdes således, at afleveringsfristen falder sidst i sommerferieperioden. I så fald bør tilbudsfristen forlænges, så der kompenseres for ferie/helligdagsperioden.

Konkurrenceperioden bør uanset direktivets frister tilpasses efter opgavens kompleksitet og den ydelse, der skal leveres. Dette kan gøre det nødvendigt med længere tidsfrister end de, der gælder for henholdsvis begrænsede og offentlige udbud.

Vedståelsesfrist

I **Tilbudsloven** er vedståelsesfristen er 40 arbejdsdage, medmindre andet er angivet i udbudsmaterialet. Det vil sige, at hvis der henvises til AB 92, er vedståelsesfristen 20 dage jf. AB 92 § 3 stk. 5.

I **direktiverne** findes ikke en tilsvarende frist.

Gode råd

Bygherren bør vurdere, om der bør være en længere vedståelsesfrist end 20 dage. Når direktiverne anvendes, bør det overvejes at indføre en vedståelsesfrist.

Rådgiverinhabilitet

I mange udbud vil der være et markant behov for faglig vejledning af bygherren i forbindelse med gennemførelse af udbuddet. Det kan være ved at foretage indledende f.eks. geotekniske undersøgelser eller i forbindelse med selve udarbejdelsen af de tekniske specifikationer til brug for udbuddet.

Det forhold at en virksomhed har fungeret som rådgiver for ordregiver i forberedelsesfasen af et udbud, afskærer som udgangspunkt ikke denne virksomhed fra senere at afgive tilbud på den samme opgave; men i så fald skal det naturligvis ske under overholdelse af ligebehandlingsprincippet. Dette krav kan medføre, at rådgiver må udelukkes fra senere deltagelse i konkurrencen.

Følgende parametre indgår i vurderingen af, hvorvidt der foreligger rådgiverinhabilitet

- Omfanget og karakteren af rådgivningen inden udbuddet
- Har rådgivningen indebåret en risiko for skræddersyede tekniske specifikationer?
- Er produktet af den forudgående rådgivning f.eks. en teknisk rapport eller et skitseprojekt stillet til rådighed for alle?
- Samlet vurdering af om en tilbudsgiver opnår en "utilbørlig konkurrencefordel". Her kan en kort afleveringsfrist samt udgifterne til udarbejdelse af tilbud have betydning.

Gode råd

Som udgangspunkt bør bygherren altid oplyse, hvis der er udarbejdet forundersøgelser e.l. i forbindelse med projektet, herunder hvem der har lavet hvad og hvornår. På denne måde opnås den fornødne åbenhed til at kunne imødegå, at nogen har skjulte fordele. Også koncernforbundne selskaber kan blive ramt af inhabilitet.

Praksis er tilsyneladende skærpet de seneste par år, så det anbefales at være meget opmærksom på eventuelle habilitetsproblemer, idet selve kontakten med bygherren i visse situationer har givet Klagenævnet en fornemmelse af, at den tidligere samarbejdspartner har opnået en konkurrencemæssig fordel. I så fald vendes bevisbyrden med den konsekvens, at bygherren skal bevise, at der ikke er sket konkurrenceforvridning - og det er langt vanskeligere.

Der kan i øvrigt henvises til Udbudsrådets vejledning "Dialog ved udbud – hvad er muligt? og afhandling "Rådgiverinhabilitet i forbindelse med offentlige udbud" skrevet af Pernille Skovgaard Møller.

Udvælgelseskriterier

Udvælgelseskriterierne vedrører generelle forhold om det firma, der søger om prækvalifikation, hvorimod tildelingskriteriet relaterer sig til den konkrete opgave, der er udbudt. Udvælgelseskriterierne angår det ansøgende firmas kvalifikationer f.eks. personalemæssige ressourcer, økonomisk og finansiel formåen, kvalitetssikringssystemer og referencer i form af dokumenterede erfaringer i forbindelse med løsning af tilsvarende opgaver inden for de seneste f.eks. tre år.

Hvis tilbudsgiver ikke har sendt den krævede dokumentation for sine kvalifikationer, skal ansøger som udgangspunkt kasseres. Bygherren, der har modtaget ansøgninger eller tilbud, der ikke opfylder de i udbudsmaterialet formelle krav f.eks. manglende underskrift, forkert fremsendt antal eksemplarer, manglende sidetal, stempeling eller lignende, er dog berettiget til at se bort fra fejlen, såfremt bygherre ikke allerede i udbudsbetingelserne har udelukket denne mulighed.

Når eventuelle kasserede ansøgere er taget ud af ansøgerfeltet, skal det undersøges om de resterende ansøgere er egnede til at udføre opgaven. En ansøger er egnet, når der er leveret den krævede dokumentation. Blandt disse egnede ansøgere skal de prækvalificerede findes ved at anvende de objektive kriterier, der er angivet i udbudsbekendtgørelsen.

G O D E R Å D O M U D B U D

Gode råd

Bygherren skal undlade at sammenblende udvælgelseskriterier og tildelingskriterier. Bygherren må derfor ikke anmode om f.eks. CV'er på ansatte i virksomheden to gange. Bygherren kan dog anmode om at få oplyst firmaets ressourcer og referencer ved prækvalifikationen og så efterfølgende anmode om CV'er på de ansatte, der tilbydes til løsningen af den konkrete opgave ved tilbudsafgivelsen. Bygherren skal være overordentlig omhyggelig med formuleringen af kriterierne, se Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens "Vejledning om Udbudsdirektivet".

Hvordan kommer man ned på det forudsatte antal rådgivere?

I forbindelse med udvælgelsen af rådgivere skal valget blandt flere kvalificerede ansøgere foretages på baggrund af objektive kriterier, som bygherren orienterer om i udbudsbekendtgørelsen. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens "Vejledning til udbudsdirektiverne" angiver forskellige modeller for udvælgelsen.

Lodtrækning er ikke en mulighed, da det vil være i strid med den danske forvaltningsretlige tradition. En konsekvens heraf må være, at man generelt ikke kan benytte en metode, hvor udfaldet beror på tilfældigheder. Til gengæld kan bygherren beslutte, at sammensætningen af tilbudsgivere skal bestå af f.eks. små og store firmaer for at opnå den bedste konkurrence.

Tildelingskriterier

Bygherren har mulighed for at vælge mellem tildelingskriterierne "laveste pris" eller "det økonomisk mest fordelagtige tilbud". Det skal stå i udbudsannoncen, hvilket tildelingskriterium bygherren har valgt at bedømme tilbuddene efter. Hvis tildelingskriteriet er "Det økonomisk mest fordelagtige tilbud", skal bygherren vælge underkriterier, som har et reelt indhold og relaterer sig til det udbudte projekt. Underkriterierne vedrører typisk pris, kvalitet, teknisk værdi, æstetik og funktionsmæssig karakter, miljøegenskaber driftsomkostninger, rentabilitet, kundeservice og teknisk bistand, leveringsdato og leveringstid eller færdiggørelsestid.

Underkriterierne må ikke ændres under eventuelle efterfølgende forhandlinger. Bygherren skal sikre en dækkende angivelse af, hvilke forhold der vil blive lagt vægt på under tilbudsvurderingen og ved vurdering af tilbudene i forhold til det enkelte underkriterium.

Underkriterierne skal som udgangspunkt vægtes relativt. Endvidere kan der fastsættes en ramme med et passende maksimalt udsving³⁾. Udsvingene behøver ikke være ens for alle underkriterier og enkelte kriterier kan angives uden udsving. F.eks. kan vægtningen af prisen være fast, mens vægten af kvalitative kriterier kan have udsving se Konkurrence og Forbrugsstyrelsens "Vejledningen til Udbudsdirektiverne". Vægtningen skal lægges fast inden bedømmelsen, og udsvingene i vægtningen af underkriterierne må ikke medføre, at prioriteringen af underkriterierne ændres under evalueringen.

3) Klagenævnet for Udbud har udtalt, at udsving på 5% i forhold til medianen er passende og ikke i strid med Udbudskirektivet.

Hvis der undtagelsesvis ikke kan foretages en vægtning, angiver bygherre kriteriernes prioriterede rækkefølge med det vigtigste først.

Kriterierne skal anføres i udbudsbekendtgørelsen. Ved projektkonkurrencer anvendes ikke de kendte tildelingskriterier ”laveste bud” eller ”økonomisk mest fordelagtige bud”, men bygherren skal i sit konkurrencemateriale klart angive, hvilke kriterier bedømmelseskomiteen vil lægge til grund for sin bedømmelse.

Gode råd

Den fornødne klarhed for underkriteriernes indhold kan opnås ved at specificere, hvad der lægges vægt på under det enkelte underkriterium og ved henvisning til relevante afsnit i kravspecifikationen

Hvis bygherren ønsker, at timeprisen skal indgå som et kriterium, bør det ske ved anmodning om kategorisatser for nærmere definerede medarbejdere og med et stipuleret antal timer. På denne måde vil tilbuddene være sammenlignelige.

Pris bør vægtes sådan, at de øvrige kriterier kan få reel indflydelse på resultatet.

Dækningsbidrag bør ikke indgå som punkt under tildelingskriterier, da oplysninger om dækningsbidrag må betragtes som fortroligt af forretningsmæssige hensyn.⁴⁾

Ved rammeaftaler med flere, hvor alle vilkår ikke er fastsat, kan bygherren vælge et sæt kriterier f.eks. rent kvalitative ved udbuddet af selve rammeaftalen og et andet sæt f.eks. laveste pris i forbindelse med tildelingen af de konkrete kontrakter ved senere miniudbud.

Bygherren skal ved fastlæggelse af rammerne for tilbuddene og valg af underkriterier sørge for, at der ikke åbnes mulighed for, at udbuddet reelt bliver en priskonkurrence.

Der henvises til pjecen ”Kvalitet som tildelingskriterium”, som er udgivet af Værdibyg med deltagelse af bl.a. DANSKE ARK, FRI og Bygherreforeningen.

Fabrikater

I henhold til **Udbudsdirektivets** art. 23 kan bygherren som udgangspunkt ikke anmode om bestemte fabrikater i forbindelse med udbud. Bygherren må beskrive, hvad det er, han ønsker.

I de tilfælde, hvor bygherren undtagelsesvis ikke er i stand til at beskrive produktet, der ønskes, kan det imidlertid tillades. I disse særlige tilfælde kan bygherren henvise til et fabrikat og tilføje ”eller tilsvarende”, således at andre produkter, der opfylder forudsætningerne kan komme i betragtning.

⁴⁾ Konkurrencestyrelsen har i en ikke offentliggjort afgørelse i en sag, hvor DANSKE ARK var part, taget afstand fra brugen af dækningsbidrag som tildelingskriterium.

Det er i disse særlige situationer vigtigt, at bygherren i sin beskrivelse anfører, hvilke egenskaber der lægges vægt på ved referenceproduktet. På denne måde kan bygherre vurdere, om det tilbudte opfylder mindstekravene.

For udbud i henhold til **Tilbudsloven** gælder tilsvarende begrænsninger i muligheden for at henvide til fabrikater.

Gode råd

Hvis bygherren ønsker et specielt fabrikat, der kan beskrives, kan det overvejes, at bygherren selv køber produktet som en "bygherreleverance". Bygherren skal her være opmærksom på tærskelværdien for indkøb, der ikke må overskrides uden at der gennemføres et formelt udbud. Der kan dog være mulighed for at indkøbe produktet som en deydelse, og den økonomiske grænse herfor kan i tilfælde af, at der er tale om entreprise være væsentligt højere end grænsen for isolerede indkøb i henhold til Udbudsdirektivet. Hvis bygherren vælger selv at købe produktet, skal han være indstillet på at påtage sig monterisikoen, når produktet skal indføres i byggeriet eller eventuelt fastsætte i udbudsmaterialet, at entreprenøren påtager sig risikoen.

Det er muligt at henvide til et fabrikat i forbindelse med udbuddet, hvis byggeriet er en tilbygning til et allerede eksisterende byggeri, hvor f.eks. de elektriske alarmsystemer skal passe sammen. Men det kræver en særlig begrundelse.

Vederlag i forbindelse med tilbud m.m.

Bygherren kan beslutte at betale tilbudsgiverne for deres deltagelse, hvilket er særligt fremhævet i Udbudsdirektivets art. 29 stk.8 om konkurrencepræget dialog. Da det er meget omkostningstungt for tilbudsgiverne at gennemføre konkurrencepræget dialog, anbefaler Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen i sin "Vejledning til Udbudsdirektivet", at bygherre betaler de bydende for deres deltagelse se i øvrigt under Konkurrencepræget dialog.

Det er endvidere sædvane i såvel arkitekt- som totalentreprisekonkurrencer jf. "Den lille hvide" om totalentreprise og AA's "Vejledning om arkitektkonkurrencer," at der betales vederlag for deltagelsen.

Gode råd

Ved projektkonkurrencer, totalentreprisekonkurrencer og konkurrencepræget dialog bør der altid ydes et rimeligt vederlag til de deltagere, som afleverer konditionsmæssige tilbud.

Hvis bygherre forbeholder sig ret til at anvende tilbudsgivernes idéer, bør der tages højde herfor i udbudsmaterialet ved fastlæggelse af vederlagets størrelse.

Overdragelse af brugsret bør ligeledes honoreres særskilt.

Ved andre udbud anbefales det, at bygherren udbetaler et passende vederlag, såfremt der i forbindelse med tilbudsafgivelsen skal afleveres enten arkitektoniske eller tekniske løsninger eller tilbudsgiver skal udarbejde meget omfangsrigt materiale i forbindelse med tilbudsafgivelsen.

Sidste frist for spørgsmål

I henhold til **Udbudsdirektivets** art. 40 stk. 4 er bygherren forpligtet til at besvare spørgsmål fra de bydende senest 6 dage før fristen for afgivelse af tilbud, men ved udbud i hasteprocedure er fristen nedsat til 4 dage før tilbudsafgivelsen. Forpligtelsen afhænger af, om spørgsmålene er stillet i tide, så bygherren kan nå at besvare dem.

Bygherren kan altid henstille til, at eventuelle spørgsmål fremsættes inden en nærmere angivet frist, men den må bare ikke være definitiv. Endelig kan bygherren ikke indgå aftale med de bydende om at acceptere en kortere frist.

I henhold til **Tilbudsloven** og ved projektkonkurrencer er der ingen frist for besvarelse af spørgsmål.

Gode råd

Bygherren bør uanset de manglende krav om frister tage et særligt hensyn til det store arbejde tilbudsgiverne skal udføre i forbindelse med udarbejdelse af tilbud ved projekt konkurrencer, hvor ændringer i forudsætningerne få dage før aflevering er meget uhensigtsmæssige. Bygherren bør derfor ved konkurrencer henstille til, at eventuelle spørgsmål fremsættes med en tidligere frist, så tilbudsgiverne kan nå at ændre deres tilbud i tide.

Oplysninger om nationale og regionale forpligtelser

Hidtil har det for artikel 27 erklæringer været gældende, at bygherre i henhold til Udbudsdirektivet skulle oplyse, hvor ansøgerne kunne få de for opgaven relevante oplysninger om nationale og regionale forpligtelser vedrørende skatter og afgifter, miljøbeskyttelse og beskyttelse på arbejdspladsen og arbejdsforhold i øvrigt.

Retstilstand med disse erklæringer er ændret ⁵⁾ fra juli 2011. I dag er ordregiver ikke længere forpligtet til at oplyse, hvorfra tilbudsgiverne kan indhente disse oplysninger.⁶⁾

2-kuverts-system og anonymitet

Forslag i projektkonkurrencer skal være anonyme. Anonymiteten kan opretholdes, såfremt deltagerne afleverer et anonymiseret forslag mærket med f.eks. et tilfældigt valgt 5 cifret tal. Derudover afleveres en uigennemsigtig kuvert med det valgte nummer på forsiden. I kuerten lægges de nødvendige navne- og adresseoplysninger. Denne kuvert åbnes først, efter at bedømmelsen er afsluttet.

Ved totalentreprisekonkurrencer anbefaler "Den lille hvide" at følge stort set samme fremgangsmåde.

5) Bekendtgørelse 2004-09-16 nr. 937 er blevet ophævet.

6) Bekendtgørelse 2011-06-15 nr. 712.

EFCA (den europæiske organisation for rådgivende ingeniørforeninger) anbefaler, at priskuverten alene åbnes, hvis det pågældende tilbud har opnået en vis score i forbindelse med kvalitetskriterierne. Modellen giver sikkerhed for, at kun tilbud, der lever op til den bygherrens af ønskede kvalitet, kan vinde.

Gode råd

Ved andre former for udbud kan det efter omstændighederne anbefales, at tilbuddene er fremsendt anonymt, især hvis udbuddet har en konkurrencelignende form, hvor arkitektoniske og/eller tekniske løsninger er en del af tilbuddet.

Med henblik på at finde det økonomisk mest fordelagtige tilbud, anbefales det, at større konkurrencer gennemføres ved hjælp af et 2-kuvertsystem. Den første kuvert skal indeholde forslaget til opgavens løsning eller de bløde kriterier, og den anden kuvert skal indeholde prisen på tilbuddet.

Digitalt byggeri

Statsligt byggeri er omfattet af bekendtgørelse 1381 af 13/12 2010 om krav til anvendelse af Informations- og kommunikationsteknologi i byggeri. Reglerne omhandler krav til Det Digitale Byggeri og opstiller i princippet fem bygherrekrav for, hvordan udbud og byggeri skal håndteres rent digitalt. Den statslige bygherre er bl.a. underkastet et krav om, at udbuddet foregår digitalt, hvis projektsummen overstiger 5 mio.kr.. Dette volder normalt ikke problemer, men ved projektkonkurrencen er der dog en ekstra udfordring, idet Udbudsdirektivet som nævnt forudsætter anonymitet.

Kravene om digitalt byggeri omfatter nu alt byggeri, der helt eller delvist finansieres ved lån eller tilskud fra staten, når lånet eller tilskuddet udgør mindst 50 procent af byggeomkostningerne, eller hvis drift helt eller delvist betales af staten, når det samlede tilskud udgør mindst 50 procent. Også her er forudsætningen, at projektsummen overstiger 5 mio.kr.

Bedømmelseskomiteen i projekter/ konkurrencer

Udbudsdirektivets art. 73 foreskriver, at når der ved projektkoncurrencer i udbudsbekendtgørelsen kræves særlige faglige kvalifikationer, skal mindst en tredjedel af bedømmelseskomitéens medlemmer have samme eller tilsvarende kvalifikationer.

I forbindelse med projektkoncurrencer, hvor der anmodes om rådgivergrupper bestående af såvel ingeniører som arkitekter, betyder dette, at der skal udpeges både arkitekt- og ingeniørdommere. Se ”Projektkoncurrencer”.

Underretning

I henhold til **Tilbudsloven** skal bygherren hurtigst muligt underrette ansøgere til en prækvalifikation samt tilbudsgivere om hvilken afgørelse, der er truffet. Hvis en forbigået virksomhed ønsker yderligere begrundelse om hvorfor, skal forespørgslen efter anmodning besvares. Bygherren skal også hurtigst muligt give besked, hvis et udbud annulleres.

Hvis bygherren vælger at gå i forhandling med nogle af tilbudsgiverne, skal han senest ved forhandlingernes påbegyndelse meddele de forkastede tilbudsgivere, hvorfor de ikke blev inviteret. De er herefter løst fra deres tilbud.

Efter forhandlingernes afslutning, skal bygherren uopfordret give meddelelse til de resterende tilbudsgivere om, hvem der indgås kontrakt med og de egenskaber og relative fordele, det vindende tilbud havde.

I henhold til **direktiverne** skal bygherren senest 15 dage efter en modtaget anmodning fra en tilbudsgiver meddele alle tilbudsgivere, der har afgivet et antageligt tilbud, om det antagne tilbuds karakteristika og relative fordele, samt navnet på den vindende tilbudsgiver eller parterne i rammeaftalen.

Gode råd

Bygherren bør altid – også ved udbud i henhold til Tilbudsloven – skrive en kort begrundelse for sin beslutning, da det har betydning for klagefristerne

Begrundelsespligt

I henhold til Håndhævelsesloven (lov om håndhævelse af udbudsreglerne mv.) § 2 skal bygherrens meddelelse om tildeling af en kontrakt eller rammeaftale efter EU's udbudsregler være ledsaget af en "kort redegørelse for de relevante grunde for beslutningen". Bestemmelsen udspringer af EU's kontroldirektiver og har til formål at give de berørte tilbudsgivere en bedre indsigt i bygherrens beslutninger om tildeling af en kontrakt og indgåelse af en rammeaftale. De involverede virksomheder får således bedre mulighed for at vurdere, om der er grundlag for at klage over de truffede beslutninger. Bestemmelsen trådte i kraft i 2010 og var en udvidelse af tidligere gældende ret, hvor en summarisk begrundelse var tilstrækkelig. Bygherrens meddelelse skal tillige angive, hvornår standstillperioden udløber. Begrundelseskravet gælder også i forbindelse med meddelelse af, hvilke ansøgere der er blevet prækvalificeret, men begrundelsen kan eftersendes, hvis bygherren finder det mere hensigtsmæssigt. I så fald regnes standstillperioden dog først fra det efterfølgende tidspunkt.

Klage over Prækvalifikation

Har en bygherre iværksat et begrænset udbud, et udbud efter forhandling med forudgående offentliggørelse af en udbudsbekendtgørelse eller et udbud efter proceduren konkurrencepræget dialog efter Udbudsdirektivet eller Forsyningsvirksomhedsdirektivet, skal en virksomheds klage over ikke at være blevet prækvalificeret være indgivet til Klagenævnet for Udbud inden 30 kalenderdage regnet fra dagen efter den dag, hvor bygherren har afsendt en underretning til de berørte ansøgere om, hvem der er blevet prækvalificeret, hvis underretningen indeholder en kort redegørelse for de relevante grunde for beslutningen.

Standstill periode

For udbud omfattet af udbuds- eller forsyningsvirksomheds direktiverne gælder,⁷⁾ at bygherren efter at have valgt vinderen af udbuddet, er forpligtet til at undlade at indgå kontrakt i 10 kalenderdage, sådan at en eventuel klage over udbudsproceduren kan indbringes for Klagenævnet for Udbud.

Hvis klager begærer opsættende virkning, og klagen er indbragt inden de 10 dage, skal klagenævnet inden udløbet af 10 arbejdsdage underrette bygherren, om hvorvidt der kan skrives kontrakt eller ej.

Klage over tildelingen

Klage skal indbringes senest 6 mdr. efter offentliggørelse af vinderen ved bekendtgørelse i Den Europæiske Unions Tidende om kontraktindgåelsen og senest 30 dage efter tildeling baseret på et miniudbud i forbindelse med en rammeaftale, eller 12 måneder efter at bygherren underretter om tildelingen af en rammeaftale.

Hvis bygherren forud for kontraktindgåelse har offentliggjort en bekendtgørelse, hvoraf det fremgår, at bygherren vil indgå kontrakten, nedsættes frist for indgivelse af klager over tildelingen til 30 dage fra offentliggørelsen.

Klagenævnets afgørelse kan ankes til domstolene senest 8 uger efter afgørelsen.

Gode Råd

Uanset, at bygherren ikke har pligt til at begrunde sin beslutning om prækvalifikation, kan det være en god idé at gøre det, idet 30 dages fristen fra indbringelse af klage over en prækvalifikation løber fra den dag, hvor bygherren har sendt underretning til de berørte ansøgere forudsat, at underretningen har angivet en kort redegørelse for de relevante grunde for beslutningen samt oplysninger om hvem, der er prækvalificeret.

7) jf. håndhævelses loven nr. 492 af 12 maj 2010 §3 stk. 1

Tilbudsgrundlaget/Udbudsmaterialet

Ydelsesbeskrivelser

Rådgiverne har ydelsesbeskrivelserne ”Byggeri og Planlægning” April 2009, ”Bygherrerådgivning” december 2003 og ”Anlæg og Planlægning” April 2006. Entreprenørerne har ikke tilsvarende vejledninger og afgiver bud på grundlag af udbudsmaterialet herunder beskrivelsesvejledninger (BiPS)

Gode råd

Det anbefales, at bygherrer for så vidt udbuddet vedrører rådgivningsydelser, henviser til de seneste ydelsesbeskrivelser, fordi de er kendte af rådgiverne. Det medfører derfor ikke unødigt tidsforbrug at sætte sig ind i. Dels undgår bygherrerne og de bydende, at der opstår tvivl om, hvilke ydelser der konkurreres på. Det er nødvendigt, at bygherren forholder sig til hvilke ydelser han ønsker udført, idet ydelsesbeskrivelserne lægger op til valg og tilvalg.

ABR 89 og AB 92 / ABT93 - generelt

ABR89, AB92 og ABT 93 er agreed documents, der er udarbejdet i fællesskab af byggeriets parter. Aftalesættene indeholder regler om honorar, ydelser, standsning, ansvarsregler og værneting. Bl.a. er det her, man finder reglen om, at leverandørens ansvar forældes 5 år efter byggeriets aflevering m.fl.

Gode råd

Da såvel ABR 89, AB 92 som ABT 93 er godt indarbejdede, bør disse aftalesæt følges i deres helhed. Eventuelle fravigelser bør holdes på et minimum og fremgå klart af udbudsmaterialet.

Omprojekteringsklausul

Omprojekteringsklausuler omtales både i ABR 89 og i ydelsesbeskrivelserne. I sidstnævnte forudsættes rådgiverne ved afslutningen af de enkelte faser at følge op på budgettet. Hovedreglen er at bygherren betaler for omprojekteringen. Gratis omprojektering kan kun finde sted under særlige omstændigheder og skal være aftalt særskilt.

I visse standardaftaler får budgetansvaret karakter af en garanti, hvilket ikke er dækket af forsikringen.

Gode råd

Såfremt licitationsresultatet overskrides, bør en eventuel omprojekteringsklausul være baseret på rådgiverens budget på projektforslagstidspunktet. Hvor et projekt udbydes med et budget, der på forhånd er udarbejdet af bygherren, skal rådgiverne have mulighed for selv at gennemregne budgettet og godkende dette, før de skal kunne gøres budgetansvarlige.

Med udgangspunkt i forslagets budget bør der endvidere være en bagatelgrænse for vederlagsfri omprojektering på minimum 5% i forbindelse med nybyggeri og 10% ved renoveringsopgaver, således som det allerede praktiseres af nogle bygherrer.

Rådgiveren har kun pligt til at omprojektere ned til bagatelgrænsen.

Der er i forbindelse med budgetansvar eksempler på, at bygherren kræver, at der skal kunne gives forholdsmæssigt afslag i rådgiverhonoraret, såfremt budgettet ikke holder. Dette er en unødvendig fremgangsmåde, når der er vedtaget en omprojekteringsklausul, da denne i så fald må være tilstrækkelig.

Rådgiveren kan som hovedregel selv beslutte, hvordan omprojekteringen gennemføres.

Dagbodskrav og pønalbod/bonus I entreprenørkontrakter er det sædvanligt, at der aftales dagbodskrav for ansvarspådragende forsinkelse fra entreprenørens side. Krav om dagbod ved entrepriser omtales i AB 92 § 25 stk. 2. Dagbodskrav kan rejses, uanset om bygherren har lidt et tab og en evt. størrelse heraf. Dagbod pålignes pr. arbejdsdag. Dagbodskrav kræver en klar og tydelig bestemmelse. Medmindre det fremgår af kontrakten, at mellemfrister er dagbodsudløsende, kan dagbod kun betragtes som gældende for slutterminen. Ved etapevis aflevering af flere bygningsafsnit kan der opkræves en dagbod for hver etape i stedet for mellemterminer. Det hænger sammen med bygherrens ønske om etapevis ibrugtagning og vedligeholdelsesansvaret for den afleverede etape.

I rådgiverkontrakter stilles der sjældent krav om dagbod i tilfælde af misligholdelse, men der kan under henvisning til ABR 89's punkt 6.1.1 i hvert enkelt tilfælde aftales dagbod i tilfælde af tidsfristoverskridelser, altså et dagbodsystem, der svarer til AB 92's regler, således at der ikke kan rejses erstatningskrav udover dagbodens beløb. Man skal være opmærksom på, at rådgiverens forsikring ikke dækker dagbodskrav.

Pønalbod fungerer således, at rådgiveren/entreprenøren kan blive pålagt en bod i forbindelse med en nærmere defineret form for misligholdelse. Pønalbod bør være koblet med en bonus. For begges vedkommende bør der være tale om målbare kriterier for en eventuel misligholdelse eller bonus.

Gode råd

Da bygherren i praksis ikke kan gøre forsinkelseskrav gældende ud over dagbodskravet, skal bygherren i forbindelse med aftalen vælge, om han vil have erstatning eller dagbod i tilfælde af entreprenørens ansvarspådragende forsinkelse.

Dagbodskrav kan være hensigtsmæssigt i entreprisekontrakter, fordi bygherren undgår at skulle foretage en erstatningsopgørelse med dokumentation for det lidte tab. Dagbodskravet har også den effekt, at forsinkelse sanktioneres, selvom den ikke har medført noget tab for bygherren.

Størrelsen af dagbod anbefales i vejledningen til cirkulæret "Pris og Tid" til 1 o/oo af entreprisens summen ekskl. moms pr. dag eller 1 o/o pr. uge. Den bør dog altid være rimelig uden at miste effekt, hvorfor 1/o/oo ved større byggerier kan være for højt sat og ved fagentrepriser for lavt.

Hvis der er aftalt dagbodskrav, skal bygherren løbende foretage nøjagtige noteringer af forsinkelser med fradrag for tidsfristforlængelser.

Sikkerhedsstillelse

For så vidt angår entrepriser findes regler om entreprenørens sikkerhedsstillelse i AB 92 § 6. Sikkerhedsstillelsen er typisk i form af en kautionforsikring eller en garanti fra et pengeinstitut. Bygherren kan undlade at kræve sikkerhed, når arbejdet er under 500.000 kr., jf. Cirkulære om vejledende mindstegrænser for sikkerhedsstillelse af AB92.

I henhold til AB92, § 7 skal bygherren på entreprenørens begæring stille sikkerhed for betaling.

Det fremgår af Dansk Byggeris standardforbehold, at der alene kræves sikkerhedsstillelse af private bygherrer.

Sikkerhedsstillelse kan særskilt aftales jf. ABR 89 3.4; men det er usædvanligt og unødvendigt, idet rådgivernes forsikring er tilstrækkelig til at afdække eventuelle krav fra bygherrens side.

Anfordringsgaranti er i alle tilfælde uacceptabelt, da denne type garanti medfører, at bygherren kan hæve på garantien uden nogen nærmere form for begrundelse end sige dokumentation for kravet.

Gode råd

Bygherren skal aldrig kræve anfordringsgaranti i forbindelse med offentligt støttet byggeri, idet støtten jf. Støttebekendtgørelsen i så fald kan bortfalde, som følge af at der er tale om en fravigelse i forhold til AB 92.

Bygherren bør sikre sig dokumentation for, at den aftalte sikkerhed er stillet, før kontrakten underskrives, da manglende sikkerhedsstillelse er en væsentlig misligholdelse, der kan medføre ophævelse af kontrakten. Hvis bygherren glemmer at sikre, at sikkerheden bliver stillet, kan han fortabe retten til at ophæve kontrakten som følge af passivitet. I tilfælde af entreprenørens efterfølgende konkurs vil en forsinket sikkerhedsstillelse kunne betragtes som sikkerhed for gammel gæld og derfor blive tilsidesat.

Man kan eventuelt forbeholde sig, at kontrakten ikke træder i kraft før sikkerhed er stillet, men i så fald må arbejdet ikke igangsættes.

Forsikring

Bygherren bør i tilfælde, hvor han ønsker forsikringsdækning vurdere sine konkrete behov både for så vidt angår rådgiverforsikringer som entreprisforsikringer.

Offentlige bygherrer kan vælge at være selvforsikrede. I modsat fald er bygherren ved entrepriser forpligtet til at tegne forsikring for brand og storm jf. AB 92 § 8. Storm og brandforsikring dækker ikke indbo. På anmodning kan entreprenøren anmode om at blive medtaget på forsikringen. Dette forudsættes at ske, hvis entreprenørerne tager Dansk Byggeris standardforbehold, punkt 4

Gode råd

Bygherren skal sørge for at tjekke, om underentreprenører har forsikring, ellers kan aftaleforholdet med hovedentreprenøren ophæves.

Undersøg behovet for særskilt forsikring af indbo og tag de nødvendige forholdsregler. Hvis det er reservedelslager til F16 fly, der er opmagasineret i en lagerhal, er materialet ikke forsikret i tilfælde af brand, der er forårsaget af en entreprenør.

Når der stilles krav om rådgiverforsikring, skal bygherren tjekke, om forsikringen er til stede.

Der stilles ofte krav om dækningssummer, som er langt større end nødvendigt i forhold til opgavens karakter og omfang. Bygherren bør gøre sig sine behov klart, idet krav om store dækningssummer typisk medvirker til at fordyre tilbuddene.

Bygherre bør afholde sig fra at stille krav om projektansvarsforsikringer i forbindelse med rammeaftaler, idet dette vil kræve, at der tegnes forsikring i den enkelte sag. Denne latente fordyrelse skal indregnes i tilbuddet med fordyrelse af tilbuddene til følge.

Ansvarsbegrænsning

De fleste rådgivere stiller krav om, at der aftales en fastlæggelse af det økonomiske ansvar, som rådgiveren kan ifalde i forbindelse med opgavens løsning. Formålet er, at rådgivervirksomheden opnår et overblik over hvilke risici den har påtaget sig. Rådgiveren kan herefter sørge for, at der altid er tilstrækkelig forsikringsdækning til at dække de risici, som virksomheden eksponerer sig for. Ansvarsbegrænsningen er uafhængig af forsikringsdækningen. Af DANSKE ARK's og FRI's standardforbehold punkt 7 fremgår det, at rådgiverens økonomiske ansvar er begrænset til forsikringssummen, hvis det i udbudsmaterialet forudsættes, at der tegnes projektansvarsforsikring.

Gode råd

Der skal i forbindelse med indgåelse af rådgiveraftaler aftales en afgrænsning af det økonomiske ansvar i forbindelse med opgavens løsning. Det skal ikke være en ansvarsfraskrivelse, men en rimelig risikoafvejning, der står i forhold til honoraret. Hensigten er at sikre sig, at de bydende har tegnet tilstrækkelig forsikring til at dække virksomhedens løbende risici. I modsat fald konkurrerer de bydende på egenkapitalen.

Efter tilbudsafgivelsen

Åbning af tilbud

For alle bygge- og anlægsarbejder, der er omfattet af **Tilbudsloven** og **direktiverne** gælder, at tilbuddene (dvs. ikke underhåndsbud) åbnes på et nærmere angivet tidspunkt, og de bydende skal have ret til at være til stede og høre tilbudssummer og eventuelle forbehold, der umiddelbart fremgår af tilbuddene.

Gode råd

Det anbefales, at bygherren ikke anmoder om delpriser, der skal vurderes særskilt af bygherren, da bygherren i så fald skal behandle hver enkelt delpris som et tilbud, der skal læses op og vurderes særskilt i konkurrence med de øvrige tilbudsgiveres delpriser. Det kan give et meget uhensigtsmæssigt resultat.

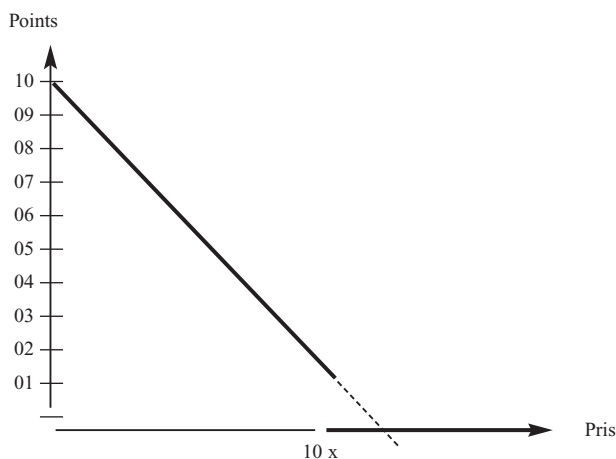
Evalueringsmodeller

Bygherren har ikke pligt til at offentliggøre sin evalueringsmodel før tilbudsevalueringen, men tilbudsvurderingen skal ske på baggrund af de tildelingskriterier og anførte principper, som er angivet i udbudsbetingelserne.

Pointgivning af det enkelte tilbud må ikke være afhængig af de øvrige tilbud, idet den enkelte tilbudsgiver skal have mulighed for at vurdere konsekvenserne af eget tilbud.

En vægtning mellem økonomi og øvrige kriterier vil normalt være angivet i udbudsmaterialet. For at kunne vurdere og anvende disse informationer er det nødvendigt, at tilbudsgiveren kender betydningen af at ændre sin pris med f.eks. x kr. Derfor bør bygherren fastsætte, hvor meget en ændring på x kr. betyder for pointgivningen af den økonomiske del af tilbuddet.

Dette kan f.eks. ske ved, at bygherren fastsætter, at der anvendes en skala mellem 0 og 10 points, og at det laveste tilbud tildeles 10 points, samt at en forskel på x kr. i vurderingssum betyder 1 point mindre. Dette er illustreret på følgende graf.

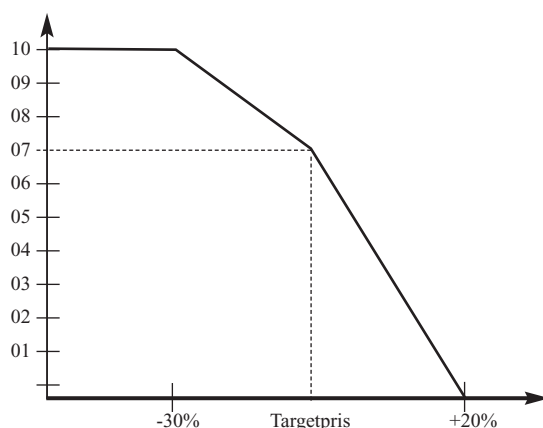
G O D E R Å D O M U D B U D

Negative points vil matematisk set kunne komme på tale ved denne form for pointgivning (illustreret ved den punkterede del af linjen). For ikke at ændre på den overordnede vægtning mellem økonomi og andre forhold anbefales det, at mindste point for økonomi er 0 (den fremhævede del af priskurven anvendes).

Dette vil omvendt betyde, at tilbud med forskellig økonomi tildeles samme points. I en sådan situation må der gennemføres en særskilt vurdering, idet dette alene vil forekomme og have praktisk betydning i tilfælde, hvor økonomien i de modtagne tilbud afviger væsentligt fra det forventede.

Ved evaluering af de kvalitative krav skal tilbuddene vurderes på baggrund af udbudsmaterialet, herunder de opstillede underkriterier. Pointskalaen svarende til ovennævnte eksempel vil være fra 0-10 points.

Hvis bygherren ønsker at fastsætte en targetpris, skal karaktergivningen tage afsæt i targetprisen og afvigelser herfra. F.eks. kan tilbud, der rammer targetprisen tildeles karakteren 7, mens tilbud, der er 30 % lavere end targetprisen tildeles karakteren 10. Tilbud, der er 20 % højere end targetprisen tildeles karakteren 0. Tilbud, der er mere end 20% højere end targetprisen optages ikke til bedømmelse. For mellemliggende tilbud interpoleres som illustreret i figuren nedenfor.

Se yderligere herom i ”Kvalitet som tildelingskriterium”

Underretning og begrunderspligt

I henhold til **Tilbudsloven** §§ 14 og 15 skal bygherren hurtigst muligt underrette ansøgere til en prækvalifikation samt tilbudsgivere om hvilken afgørelse, der er truffet. Hvis en forbigået virksomhed ønsker yderligere begrundelse om hvorfor, skal forespørgslen efter anmodning besvares. Bygherren skal også hurtigst muligt give besked, hvis et udbud annulleres.

Hvis bygherren vælger at gå i forhandling med nogle af tilbudsgiverne, skal han senest ved forhandlingernes påbegyndelse meddele de forkastede tilbudsgivere, hvorfor de ikke blev inviteret. De er herefter løst fra deres tilbud.

Efter forhandlingernes afslutning, skal bygherren uopfordret give meddelelse til de resterende tilbudsgivere om, hvem der indgås kontrakt med og de egenskaber og relative fordele, det vindende tilbud havde.

I henhold til **Udbudsdirektivet** art. 41 skal bygherren senest 15 dage efter en modtaget anmodning fra en tilbudsgiver meddele alle tilbudsgivere, der har afgivet et antageligt tilbud, om det antagne tilbuds karakteristika og relative fordele, samt navnet på den vindende tilbudsgiver eller parterne i rammeaftalen.

Gode råd

Forpligtelsen til at kunne redegøre for det vindende tilbuds relative fordele gør det nødvendigt for bygherren at systematisere sine begrundelser for til- og fravalg af bydende. Det tilrådes derfor, at bygherren systematiserer sin evaluering af de bydende fra starten af.

Det anbefales endvidere, at bygherren skriver en evaluering til tilbudsgiverne, der begrundet valget, men frem for alt bidrager til en forståelse for, hvorfor den pågældende virksomheds tilbud ikke blev antaget. Der ofres store summer på forgæves tilbudsafgivelse, og en uddybet begrundelse kan medvirke til en forbedret tilbudsgivning på længere sigt, hvilket alle byggeriets parter vil nyde godt af.

Annulation af tilbud

En bygherre kan alene annullere et udbud, hvis der er en saglig grund her til. En saglig grund kan være overskridelse af den forudsatte økonomiske ramme, fejl i forbindelse med udbuddet (dog kan bygherre ikke annullere med henblik på at afværge en klagesag), at der ikke er indkommet tilstrækkeligt mange konditionsmæssige tilbud til at gennemføre en konkurrence. Tre konditionsmæssige tilbud må som udgangspunktet være tilstrækkeligt. I særlige tilfælde f.eks. Konkurrencepræget dialog kan færre dog anses for tilstrækkeligt.

Regler/Links

Bestemmelser

Udbudsdirektivet 2004/18/EF

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:134:0001:0113:DA:PDF>

Forsyningsvirksomhedsdirektivet 2004/17/EF <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=26714>

”Tilbudsloven”: Lov om indhentning af tilbud på offentlige og visse offentligstøttede kontrakter.

Lovbekendtgørelse 1410 af den 7/12 2007 <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=113858>

Lov om håndhævelse af udbudsreglerne m.v. lov nr. 492 af 12/05/2010

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=131726>

Bekendtgørelse om visse udbyderes anvendelse af underhåndsbud efter lov om indhentning af tilbud i bygge- og anlægssektoren.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=27107>

Pris & Tid cirkulæret, cirk.nr. 174 af 10/10/1991

<http://www.danskbyggeri.dk/medlemsr%c3%a5dgivning/jura/love+og+regler>

Cirkulære om vejledende mindstegrænser for sikkerhedsstillelse efter AB92, cirk nr.39 af 17/02/1994

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=55049>

Standardforbehold

Dansk Byggeris standardforbehold af marts 2008

<http://www.danskbyggeri.dk/medlemsr%C3%A5dgivning/jura/standardforbehold>

Danske Ark og FRI's standardforbehold af juni 2007

<http://www.frinet.dk/Standardforbehold>

<http://www.danskeark.dk/Medlemsservice/Raadgiverjura/Projektkonkurrence-og-udbud/Standardforbehold.aspx>

Tærskelværdier

<http://www.konkurrencestyrelsen.dk/udbudsomraadet/udbudsregler/regler/taerskelvaerdier-2010-og-2011/>

Vejledninger

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning til udbudsdirektiverne af den 30. juni 2006

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning om Tilbudsloven november 2005

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning: ANNONCERINGSPLIGT - og hvad så nu? af den 13. juni 2007

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning om samtidig underretning og standstill-periode

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning om Sociale hensyn ved offentlige udbud

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning om Offentlige grønne udbud

Offentlige Indkøb af varer og tjenesteydelser udgivet af Konkurrence- og Forbrugstyrelsen og SKI

DEN lille Hvide” Retningslinjer for udbud m.v. TALENTREPRISE 2005 udgivet af

Totalentrepriseudvalget.

”Kvalitet som tildelingskriterium” udgivet af Værdibyg i 2010

”Bedre Udbudstidsplaner” udgivet af Værdibyg i 2010

”Gode råd til at mindske transaktionsomkostninger ved udbud af videnrådgivning” udgivet af DI

Videnrådgiverne og IKA, Foreningen af offentlige indkøbere i 2011.

”Dialog ved udbud – hvad er muligt?” udgivet af Udbudsrådet

Erklæring

Skabelon vedr. Erklæring vedr beskyttelse på arbejdspladsen mv. , se Udbudsportalens skabe-lon på følgende hjemmeside http://www.udbudsportalen.dk/ImageVault/Images/id_42327/ImageVaultHandler.aspx.

Afhandling ”Rådgiverinhabilitet i forbindelse med offentlige udbud” skrevet af Pernille Skovgaard Møller